

פרשת ויגש

1. **דבר באזני אדני** - וכי זה דרך כבוד לדבר למשנה למלך באוזנו?
 ת. הכוונה היא שיכנסו הדברים לאוזנו.
  2. מנין נלמד שדיבר יהודה אליו קשות?
 ת. מכך שנאמר **ואל יחר אפך** ולמה שיאמר זאת אם לא שיש סיבה שיחר אפו.
  3. **כי כמוך כפרעה** - מה פירושה של השוואה זו?
 ת. **בפשט** פירושו שחשוב אתה בעיני כמלך. **במדרש** דרשו שאמר סופך ללקות עליו בצרעת כמו שלקה פרעה על ידי זקנתי שרה על לילה אחת שעכבה. **ופירוש אחר**, אתה כפרעה הגוזר ואינו מקיים וכי לא אמרת ואשימה עיני עליו ועתה רוצה אתה לקחתו לעבד. **פירוש אחר**, כי כמוך כפרעה, אם תקניטני אהרוג אותך ואת אדונך.
  4. למה חוזר ומספר את כל המעשה כולו?
 ת. אמר לו, מתחלה באת עלינו בעלילה כי למה לשאול על האב והאח וכי בתך היינו מבקשים או אחותינו אתה מבקש ובכל זאת לא כחדנו ממך דבר.
  5. **ואחיו מת** - למה אמר שמת?
 ת. מפני היראה היה מוציא דבר שקר מפיו כי אמר אם אומר לו שהוא קיים יאמר הביאהו אצלי.
  6. מה הפירוש ל**בדו לאמו**?
 ת. לא שלאמו לא נשאר כי הרי היא מתה אלא פירושו שמאותו אם אין לו עוד אח.
  7. מפני מה חששו שאם יעזוב את אביו וילך בדרך ימות?
 ת. דואגים אנו שמא ימות בדרך שבטבע משפחתו שאינם סובלים טורח הדרך שהרי אמו מתה בדרך.
  8. מהו החשש ו**קרהו אסון** דווקא בדרך?
 ת. אמנם גם בבית יכול לקרות אסון אך השטן מקטרג בשעת הסכנה.
  9. מה הסבר דברי יעקב **והורדתם את שיבתי ברעה שאולה**?
 ת. שעכשיו כשהוא אצלי אני מתנחם בו על אמי ועל אחיו ואם ימות דומה עלי ששלשתם מתו ביום אחד.
- שני**
10. מפני מה מוסיף הסבר **כי עבדך ערב את הנער**?

ת. שאם תשאל למה אני נכנס לתגר יותר משאר אחיי זהו מפני שהם מבחוץ ואני נתקשרתי בקשר חזק להיות מנודה בבי' עלמות.

11. כיצד מנסה יהודה להחליפו תמורת בנימין?
ת. אמר, לכל דבר אני מעולה יותר ממנו לגבורה, למלחמה ולשמש.

12. **ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים** - על מה נאמר שלא יכל?

ת. לא היה יכול לסבול שיהיו מצרים נצבים עליו ושומעים שאחיו מתביישים בהוודעו להם.

13. מה הפירוש **וישמע בית פרעה**?

ת. ביתו של פרעה, כלומר עבדיו ובני ביתו.

14. למה צריך לומר להם **גשו נא אלי** ולחזור ולומר **אני יוסף**?

ת. שרואה אותם נסוגים לאחור, אמר עכשיו אחי נכלמים וקרא להם בלשון רכה ותחנונים וכדי לחזק אצלם שאכן הוא יוסף הראה להם שהוא מהול.

15. כיצד מסביר יוסף את יד ה' במכירתו?
ת. ה' שלח אותי כדי להיות לכם למחיה.

שלישי

16. מה הפירוש **לאב לפרעה**?

ת. לחבר ופטרון - יועץ ואפוטרופוס.

17. **ועלו אל אבי** - למה אמר עלו ולא לכו?

ת. כי ארץ ישראל גבוה מכל הארצות.

18. **פן תורש** - מה פירושו?

ת. בתרגום תירגם דלמא תתמסכן שתורש הוא מלשון עניות.

19. **והנה עיניכם ראות** - גבי מה אומר להם זאת?

ת. רואים אתם בכבודי שאני מושל במצרים ויש ביכולתי לכלכל אתכם, ורואים אתם שאני אחיכם, מהול כמותכם. **ועוד**, פי המדבר אליכם בלשון הקודש מוכיח שאני ממשפחתכם.

20. למה חזר ואמר **ועיני אחי בנימין**?

ת. חזר לומר כדי לרמוז שכאשר אמר עיניכם ראות הוזהר את כולם יחד לומר שכשם שאין לי שנאה על בנימין אחי שהרי לא היה במכירתו כך אין בליבי שנאה עליכם.

21. על מה בכו יוסף ובנימין?

ת. יוסף בכה על שני מקדשות שעתידים להיות בחלקו של בנימין וסופן להחרב ובנימין בכה על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף וסופו להחרב (ועל כן ביוסף כתוב ויפל ויבך שהם שני לשונות ובבנימין כתוב רק לשון אחד של בכי)

22. **ואחרי כן דברו אחיו אתו** - אחר מה דברו?

ת. מתחילה היו בושים ממנו ולאחר שראוהו בוכה ולבו שלם עמהם דברו עמו.

23. **את טוב ארץ מצרים** - על איזה טוב מדובר?

ת. טוב ארץ הגושן שהיא המשובחת מכל מצרים. **וחז"ל** דרשו ניבא ולא ידע מה ניבא שסופם לעשותה כמצולה שאין בה דגים.

24. **חלב הארץ** - מה נקרא כך ומדוע?

ת. כל דבר מובחר נקרא חלב על שם שהחלב הוא מבחר הבשר.

25. **כתוב וירא את העגלות** למה לא נאמר שראה את החמורים והאתונות?

ת. המילה **כזאת** עם כ"ף הדמיון מלמדת ששלח לו כחשבון הזה, משא של עשרה חמורים ועשר אתונות (ולאו דווקא אותם עצמם)

26. **מטוב מצרים** - מהו טוב מצרים ששלח לו?

ת. שלח לו יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו **ובמדרש אגדה** אמרו שזה גריסין של פול (שהוא מין מאכל חשוב במצרים)

27. **אל תרגזו בדרך** - מה מבקש מהם?

ת. אל תתעסקו בדבר הלכה שלא תרגז עליכם הדרך. **פירוש אחר** שלא תפסיעו פסיעה גסה ותכנסו בחמה לעיר. **ובפשט**, אמר להם שלא יריבו זה עם זה אודות מכירתו שזה יאמר על ידך נמכר וזה יאמר אתה ספרת לשון הרע וגרמת למכירתו.

28. מה הסבר הלשון **ויפג ליבו**?

ת. פג הוא מלשון חלף וסר שנחלף ליבו והלך מלהאמין שלא היה ליבו פונה לדברים.

29. **את כל דברי יוסף** - מה היה בדברים אלו שגרם לו להאמין?

ת. סימן מסר לו יוסף שהיו עסוקים ללמוד בפרשת עגלה ערופה כשפירש ממנו ועל כך נאמר וירא את העגלות אשר שלח יוסף ולא כתוב אשר שלח פרעה כי העגלות מרמז על עגלה ערופה.

30. **ותחי רוח יעקב אבינו** - על איזה תחיית רוח מדבר הכתוב?

ת. ששרתה עליו שכינה שפרשה ממנו כאשר התאבל על יוסף שאין שכינה שורה על אדם עצב אלא מתוך שמחה.

רביעי

31. כיצד יש ללמוד את דברי יעקב **רב עוד** - **יוסף בני חי**?

ת. רב עוד - רב לי עוד שמחה וחדוה משום שיוסף בני חי.

32. למה זבח לאלוקי אביו יצחק ולא אמר לאלוקי אברהם?
ת. כי חייב אדם בכבוד אביו יותר מכבוד זקנו ועל כן תלה ביצחק.

33. מפני מה צריך ה' לומר לו **אל תירא מרדה מצרימה**?

ת. לפי שהיה מצר לעזוב את ארץ הקודש וללכת לארץ טומאה וחשש גם שלא יזכה להקבר בארץ ישראל ועל כך אמר לו ה' ואנכי אעלך.

34. מה נלמד מהדגשת הכתוב **אשר רכשו בארץ כנען**, וכי מה משנה היכן רכשו?

ת. כי מה שרכש בפדן ארם נתן הכל לעשו בשביל חלקו במערת המכפלה, אמר נכסי חוצה לארץ אינם כדאים לי ועל כך נאמר בקברי אשר כריתי לי, מלשון כרי שהעמיד לעשו ערמות של זהב ושל כסף כמין כרי ואמר טול אלו תמורת חלקך במערה. (עיי' ויחי שאלה 39)

35. מי הן בנות בניו?

ת. סרח בת אשר ויוכבד בת לוי.

חמישי

36. למה נאמר **הבאים** ולא אשר באו?

ת. לפי שדרך המספר להעמיד עצמו כאילו עומד בזמן המקרה ועל שם השעה קורא להם הבאים.

37. **ושאול בן הכנענית** בן מי היה?

ת. בן דינה שנבעלה לכנעני (שכם) כשהרגו את שכם לא הייתה רוצה דינה לצאת עד שנשבע לה שמעון שישאנה.

38. **שלשים ושלש** - והרי בספירה בפירוט השמות יש רק ל"ב?

ת. שלושים ושלש כולל את יוכבד שנולדה בין החומות בכניסתן לעיר ועל כך נאמר אשר ילדה אותה ללוי במצרים לידתה במצרים ואין הורתה במצרים.

39. למה רק ברחל נאמר בני רחל **אשת** יעקב?

ת. לפי שהיא הייתה עיקרו של בית נקראה אשת.

40. הכתוב סותר עצמו שקודם כתוב כל נפש **ששים ושש** ומיד נאמר כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה **שבעים** כיצד יובן הכתוב?

ת. יש הבדל בין בא בעבר להווה. שכאשר אומרים בא בעבר הכוונה לכניסתו למקום ההוא ובא בהווה פירושו שהוא בדרך לבוא. ועל כן קודם כתוב כל הנפש הבאה וטעמו באל"ף כי מדבר על ההווה שכאשר יצאו מארץ כנען היו ששים ושש אך לאחר מכן כתוב הבאה וטעמו בבי"ת לומר שמדבר על העבר שכאשר באו למצרים מנו שבעים נפש, יוכבד, יוסף ושני בניו. (עיי' ויצא שאלה 24)

41. לפי המפרש שעם כל שבט נולדה תאומה ונשאה, למה לא נימנו כאן?
ת. צריך לומר שמתו לפי ירידתן למצרים (ויש מפרשים שאשה אינה במספר לפי שהיא כרוכה אחר בעלה ולפי הסובר שנשאו נשים כנעניות הרי שיוסבר שסופרים רק את צאצאי יעקב בלי כלותיו כשם שלא מנו את אסנת)

42. מפני מה כתוב **נפש** בלשון יחיד?

ת. בעשיו שהיו רק שש נפשות כתוב נפשות ביתו בלשון רבים לפי שהיו עובדים לאלוהות הרבה ויעקב שבעים היו לו והכתוב קורא אותם נפש לפי שעובדים כולם לא-ל אחד.

שישי

43. **להורות לפניו** - לשם מה שלח את יהודה לפניו?

ת. לפנות לו מקום לדור בו ולהורות היאך יתיישב בה. **ובמדרש אגדה** דרשו ששלחו לפניו להקים לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה.

44. מה נלמד מכך שכתוב **ויאסר יוסף מרכבתו**?

ת. שהוא עצמו אסר את הסוסים למרכבה להזדרז לכבוד אביו.

45. מהו הלשון עוד בכתוב **ויבך על צואריו עוד**?

ת. שהרבה מאוד בבכיה (שעוד הוא לא מלשון נוסף על פעם אחרת אלא באותה פעם עצמה הרבה בבכיה).

46. למה לא כתוב שיעקב גם בכה?

ת. כי יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע.

47. מה הסבר דברי יעקב **אמותה הפעם**?

ת. **בפשט** הוא כדברי התרגום שאמר יעקב אלו אני מת עכשיו, מנוחם אני, מאחר שראיתי אותך חי. **ומדרשו**, אמר יעקב סבור הייתי למות שתי מיתות בעולם הזה ולעולם הבא שנסתלקה ממני שכינה והייתי סבור שיתבעני הקב"ה מיתתך אבל עכשיו שעודך חי יודע אני שלא אמות אלא פעם אחת, בעולם הזה.

48. למה רצה שישבו בארץ גושן וכיצד יגרום לכך שפרעה יסכים לכך?

ת. מפני שארץ גושן היא ארץ מרעה ואמר להם שכאשר יעמדו לפני פרעה יאמרו שאינם בקיאים במלאכה אחרת אלא במרעה וירחיקם מעליו לשבת שם כי זה תועבה למצרים לרעות צאן שנחשבים להם לאלוהות.

49. **ומקצה אחיו** - את מי מאחיו הציג לפני פרעה?

ת. את הפחותים שבהם לגבורה שאינם נראים גיבורים שאם יראה פרעה שהם גיבורים יעשה אותם אנשי מלחמתו. ולפי המדרש הם אותם שלא כפל משה רבינו שמותם כשברכם (שרק לגיבורים כפל שמם) ואלו הם: ראובן, שמעון, לוי, יששכר ובנימין. אך בגמרא כתוב שאלו שכפל שמותם הם החלשים הצריכים לסיוע ומה שכפל ליהודה שמו למרת שהוא גיבור זה מפני שבקש

עליו רחמים על שהיו עצמותיו מתגלגלים בארון כל ארבעים שנה. ויוצא שהציג לפני פרעה את גד, נפתלי, דן, זבולון ואשר.

50. **ויברך יעקב** - למה נאמר פעמיים? ובמה ברכו?

ת. בכניסתו בירכו בשאלת שלום כדרך כל הנכנסים לפני המלכים ופעם שנית שנאמר ויברך זה כדרך כל הנפטרים מלפני שרים שמברכים אותם ונוטלים רשות ללכת ובירכו שיעלה הנילוס לרגליו שבארץ מצרים אין הרבה גשמים וכל הארץ משקה מהנילוס ובשנתיים אלו לא עלה הנילוס ונהיה רעב ומברכתו של יעקב היה הנילוס עולה לקראתו ומשקה את הארץ ונפסק הרעב.

51. **שני מגורי** - למה לא אומר שני חיי?

ת. שזה מלשון גר שכל ימי הייתי גר בארץ ולא השיגו שנות חיים טובות את שנותיהם הטובות של אבותי שרוב שנותי לא היו בטובה.

שביעי

52. **ולחם אין בכל הארץ** - על איזה תקופת זמן מדובר?

ת. מדובר לפני שבא יעקב למצרים שהרי משבא נפסק הרעב ועתה חוזר לענין ראשון, לתחילת שני הרעב.

53. **ותלה** - מה ביאור המילה?

ת. כמו ותלאה, מלשון עייפות.

54. אימתי היה זה שביקשו מיוסף שיתנו זרע ולא לחם?

ת. כאשר בא יעקב למצרים באה הברכה ושוב לא רצו לבקש לחם שכן אפשר לזרוע אך זרעים לא היו להם (ועיין מקץ שאלות 34, 35)

55. מה פירוש מילים אלו: **אפס, וינהלם, לא תשם, ותהי הארץ לפרעה?**

ת. **אפס** - תם ונגמר. **וינהלם** - וינהגם. **לא תשם** - לא תהא שממה. **ותהי הארץ לפרעה** - קנויה לו.

56. **ואת העם העביר** - למה העביר את העם ממקום למקום?

ת. לזכרון שאין להם חלק בארץ והושיב תושבי עיר אחת בחברתה והודיע הכתוב בזה שבחו של יוסף שהתכוון להסיר חרפה מעל אחיו שלא יהיו קורין אותם גולים.

57. מי הם הכהנים ובמה שונה דינם?

ת. כהנים הם כמרים משרתים לאלוהות (חוץ מכומר שמוזכר על שם מקום שזה לשון גדולה) ואת אדמת הכהנים לא קנה כי היו מקבלים קצבת לחם מפרעה ולא הוצרכו למכור אדמתם.

מפטיר

56. מה אמרו מצרים **נמצא חן בעיני אדני והיינו עבדים לפרעה?**

ת. נמצא חן לעשות לנו כמו שאמרת והיינו עבדים לפרעה להעלות לו את המס הזה בכל שנה לחק שלא יעבור.

